

Renata Kochančikaitė, Skandinavų (norvegų) filologija

Bakalauro darbas, 2011.

Darbo vadovė dr. Ieva Steponavičiūtė-Aleksiejūnienė.

Trolio figūra stebuklinėse norvegų pasakose: struktūros analizė

[Trollfiguren i norske undereventyr: Et strukturalistisk tilnærming]

Šiame darbe nagrinėjama trolio figūra norvegų liaudies pasakų struktūroje. Struktūros analizė pasirinkta dėl dviejų priežasčių: 1) trolio figūra norvegų liaudies pasakų struktūroje mažai tyrinėta, 2) folkloristų plačiai naudojamas motyvų lyginimo metodas yra orientuotas į kiek kitokius tikslus, konkrečiai - istorinius ir geografinius pokyčius pasakose. Vis dėlto šiame darbe skiriama dėmesio ir motyvams, jų simbolinei reikšmei ir sąveikai su stebuklinės pasakos struktūra.

Analizė paremta literatūros semiotika, kurią sukūrė A. J. Greimas, daugiausiai dėmesio skiriant naratyvinei gramatikai. Naratyvinė gramatika yra sukonstruota remiantis rusų folkloristo V. Proppo suformuota stebuklinės pasakos morfologija. Todėl analizė praplėsta Proppo stebuklinės pasakos modeliu, o tuo pačiu tikrinamas šio modelio aktualumas norvegų liaudies pasakoms. Šiame darbe analizuojamos penkios įvairios ir reprezentatyvios pasakos.

Greimo ir Proppo analizės metodų rezultatai panašūs, tačiau naratyvinė gramatika pasirodė esanti produktyvesnė ir leido labiau niuansuotai pažvelgti į trolio figūrą pasakos struktūroje. Proppo stebuklinės pasakos morfologija iš esmės atitinka analizuotų pasakų struktūrą, tačiau rasta nedidelių neatitikimų. Visose analizuotose pasakose trolio figūra atlieka priešinininko vaidmenį, tačiau tas pats trolis beveik visose iš šių pasakų taip pat atlieka ir pagalbininko ir / arba donoro vaidmenį. Taigi trolio "blogumas" ir "gerumas" turėtų būti vertinamas opozicijų skalėje, ir negalima vienareikšmiškai teigti, kad trolis yra arba geras, arba blogas. Netgi tais atvejais, kuomet trolis atlieka tik priešinininko vaidmenį, galima jam rasti ir švelninančių aplinkybių.

Trolio figūra apima tam tikrą rinkinį būdo savybių, taip pat ir simbolių funkcijų, todėl jos negalima lygiavertiškai pakeisti kitais personažais, kurie paprastai atlieka tas pačias funkcijas kitose indoeuropietiškos kilmės pasakose. Taigi pasakos trolis turėtų būti laikomas ypatinga senosios visuomenės, kurioje formavosi pasakos, universumo figūra. Išvadose teigiama, kad trolis galėtų būti mirties, nežinomybės ir nebūties simbolis. Trolis gali ir kenkti, ir padėti, žudyti ir prikelti iš numirusių. Šitaip trolis valdo judėjimą tarp gyvųjų pasaulio ir anapilio. Trolis ir magiškoji pasakos erdvė dažnai siejami su dingusiais žmonėmis. Vis dėlto, herojai žmonės visuomet nugalė trolius, o troliai kartais patys nusileidžia žmonėms ar jų išsigąsta. Tame galima išvelgti žmogaus siekį įveikti ir suvaldyti ano pasaulio nežinomybę.

Raktiniai žodžiai: *trolis, stebuklinė pasaka, semiotika, pasakos morfologija, naratyvinė gramatika*